

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Қазақстан Республикасы Конституциясы күніне арналған
«КОНСТИТУЦИЯ: ҚҰҚЫҚ ҮСТЕМДІЛІГІНІҢ, АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ МЕН
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ІСКЕ АСЫРУ»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
29 тамыз 2018 жыл, Астана қ.

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
«КОНСТИТУЦИЯ: ВОПЛОЩЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА,
ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА»
посвященная Дню Конституции Республики Казахстан
29 августа 2018 года, г. Астана

MATERIALS
International scientific-practical conference
«THE CONSTITUTION: THE EMBODIMENT OF THE VALUES OF THE RULE
OF LAW, CIVIL SOCIETY, AND THE MODERN STATE»
Devoted to Constitution Day of the Republic of Kazakhstan
August 29, 2018, Astana

**ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1
К18**

Редакциялық алқа:

**Амандықова С.К., Өмірзақов П.К., Хайрмуханмедов Н.И., Тлепина Ш.В.,
Мукашева А.А., Сембекова Б.Р., Жуманова М.Х.**

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми практикалық конференция материалдарының жинағы (29 тамыз 2018 жыл). Жалпы редакциясын басқарғандар: И.И. Рогов, А.О. Шәкіров, Е.Б.Сыздықов. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2018. – 394 б.

ISBN 978-9965-31-953-2

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы қоғамды және мемлекетті жаңғыртудың теориялық және құқықтық аспектілері, азаматтық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы реформалау, сондай-ақ халықаралық стандарттарды енгізу, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы құқықтар туралы ғылыми мақалаларды қамтиды. Жинақ заңгер-мамандарға және кең қауымға арналған. Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

В Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция и модернизация общества и государства», посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, включены научные статьи по вопросам теоретико-правовых аспектов модернизации общества и государства, реформирования гражданского и уголовно-процессуального законодательства, а также имплементации норм международного права в действующее право РК. Сборник рассчитан на специалистов-юристов и широкий круг общественности. Все материалы опубликованы в изложении авторов.

The collected materials of international scientific-practical conference: «Constitution-the basis of dynamic and stable development of the society and the state», devoted to the Day of Constitution of Republic Kazakhstan the greetings and reports of leadership of state bodies of Kazakhstan, bodies of the constitutional control, ombudsmen, judges of the constitutional courts and correspondent bodies of the number of foreign countries, eminent home and foreign scientists –lawyers are included. The collected materials are designed for experts –lawyers and broad sections of the public. All the materials are published in the exposition of the authors.

**ISBN 978-9965-31-953-2
ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67.400.1**

©ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Marco Gregg	A Euro model for the tobin tax: the (tossible) impac to the new tax on the European Financial Market (and on the non eu investors)	9
Онгарбаев Е.А.	Об изменениях и дополнениях в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам религиозной деятельности и религиозных объединений	13
Гхабисимова Л.А.	О некоторых аспектах понимания конституционной ответственности в решениях конституционного суда Российской Федерации	17
Кванина В.В.	Конституционно-правовые основы отраслевых принципов предпринимательского права России и Казахстана	20
Букалерова Л.А. Остроушко А.В.	К вопросу о коррупции в системе образования в России	23

СЕКЦИЯ 1

ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В ЦЕННОСТЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Амандыкова С.К. Есентемирова А.М. Аничкин Е.С.	Некоторые проблемы и перспективы высшего образования в Казахстане	27
Абдрасулов Е.Б.	Конституционное право Российской Федерации и стран Центральной Азии: факторы общности	36
Нурпеисов Е.К.	Судебная власть и ее роль в обеспечении конституционной законности.	40
Капсалямова С.С. Абуов А.А.	Конституция и развитие гражданского общества в Казахстане	43
Амандыкова С.К. Калмаганбетова Д.Б.	Некоторые вопросы повышения правовой культуры государственных служащих Республики Казахстан	47
Кусаинова Л.И. Айтбай Ж. А.	Правовые основы положения политических партий в Республике Казахстан	51
Громова Е.А.	Правовое регулирование защиты прав потребителей финансовых услуг в Казахстан	54
Ибрагимов.Ж.И.	Государственно-частное партнерство в условиях цифровой реальности: сравнительно-правовой анализ законодательства России и Казахстана	60
Кусаинова Л.И. Смагулова А.С.	Конституция құқық үстемдігінің кепілі	63
Сарсенова С.Н.	Вопросы возрождения обычных правовых норм в современной системе гражданского права	68
Гезердава С.И.	Актуальные вопросы институциональных реформ области высшего образования Казахстана	72
	Конституционное измерение характеристик гражданского общества (сравнительно-правовой анализ)	76

Иванова Ж.Б.	Конституционно-правовая охрана объектов культурного наследия как воплощение традиционных духовно-нравственных ценностей народа	82
Спиридонова А.В.	Конституционный принцип свободы предпринимательской деятельности и его ограничение антимонопольным законодательством	84
Калмаганбетова Д.Б.	Правовое регулирование участия политических партий в выборном процессе Республики Казахстан	87
Хайрмуханмедов Н.И.	Егемендік ұғымының теориялық-құқықтық негіздері	90
Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Смағұлов А.А. Османова Д.Б. Абдикаликов К.Б. Әлмұхамбетов Ж.Н.	Дәстүрлі құқықтағы ар-намысты қорғаудың өзіне тән ерекшеліктері	94
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Оценка современной системы высшего образования Республики Казахстан	98
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Казакстан Республикасындағы кәсіптік одақтар қызметінің конституциялық-құқықтық жағдайы	102
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Қоғамдық келісім және саяси тұрақтылық – конституциялық құндылықтың мазмұны және оны қамтамасыз ету құралдары.	105
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Есеп беруші мемлекетті қалыптастырудағы мемлекеттік қызметшілердің құқықтық санасының ролі ролі	108
Хайрмуханмедов Н.И.	Қазақстан Республикасында жоғарғы білім беру барысындағы өзекті мәселелер	114
Алимпиева Т.Г.	Еуропалық жоғары оқу орнынан кейінгі білім және ғылыми зерттеулер кеңістігінің ерекшелігі	116
Капсалямова С.С. Зейдин К.Б.	Конституционные основы общественного согласия и политической стабильности Республики Казахстан	123
Женисов С.К. Мысыр Олжас Сеилханов Ж.Д.	Омбудсмен институтының конституциялық-құқықтық негіздері	125
Мырзатаев Н.Д.	Ата заңымыз тарихи-мәдени мұра нысандарын қорғау, сақтау және пайдаланудағы негізгі қайнар көзі ретінде	129
Weisbekova G.K.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	131
Нурутдинова А.Ж.	Цифрлы технологияларды енгізу процесіндегі жоғары білім беру жүйесін жетілдірудің кейбір мәселелері	134
Kussainov A.A.	The concretization of legal norms in court holding (theory and practice)	136
Наурызбаев Е.А. Глеубердина У.Т. Женисов С.К. Мысыр Олжас Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Роза Өміртай	Проблемы совершенствования правовой охраны окружающей среды на военных и оборонных объектах Республики Казахстан	138
	Bologna process as a basis of transformation of higher education institutions in non-commercial joint stock companies (experience of the baltic states)	141
	Мемлекеттік басқару жүйесіндегі конституцияның маңыздылығы	144
	Конституциялық реформалар аясындағы мемлекеттік билік тармақтарының өкілеттіктері	148
	Договор личного найма в обычном праве	150
	Конституция – елдігіміздің айнасы	153

Бердыбаев Е.М.	Қоғамдағы құқықтық сананың қалыптасу бағыттары.	155
Махов А.Р	К вопросу о совершенствовании конституционной ответственности глав субъектов зарубежных федераций	157
Саулен Нуржан	Местные исполнительные органы власти Казахстана: организация, деятельность и полномочия	164
Бабаян Р.А.	Информационная безопасность как неотъемлемая часть системы национальной безопасности Российской Федерации на современном этапе	168
Мырзатаева Р.Д.	Бастауыш сынып оқушыларының тілдік сауаттылығы: әдістемедегі инновациялар	171
Ораз Рсай	Қазақстандағы әйел құқықтарының құқықтық теориялық аспектілері	174
Рябова Т. В	Правовые позиции органа судебного конституционного контроля Республики Армения	177
Нугыманов Е.	Конституция қоғамдық тұрақтылықты сақтау мен нығайтуының кепілі	179
Сапарбекова Б. Мырзатаев Н.Д. Гастаев Н.Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресудің әлімдік тәжірибесі	181
Цой К.Р.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Цой К.Р.	Анализ законодательства в сфере образования для детей с особыми образовательными потребностями	189
Макоев Т.В.	Конституционные основы многопартийности в современной России	194
Садуақасов А.А	Мемлекеттік билік бөлінісінің принциптері және қр-ның конституциясына бектілуі	197
Зейнелгаби Адиль Омарова Э.Б.	Правовое регулирование вопросов социального обеспечения в Республике Казахстан	199

СЕКЦИЯ 2 КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Өмірзақов П.Қ	Корпоративтік құқықтың дамуының конституциялық негіздері	203
Абдирайымова А. докторант	К вопросу о государственном регулировании продовольственной безопасности в Республике Казахстан	205
Бексултанова Р.Т., Калтаева А.Т. Жаркенова С.Б.	Доступ к правосудию как принцип правового государства	209
Жусипова Б.А., Омарова Э.Б. Нургалиева Е.Н.	Некоторые актуальные вопросы совершенствования трудового законодательства Республики Казахстан	212
Нурмагамбетов А.М.	Еуразиялық Экономикалық Одақ мүше елдердің жер қатынастары субъектілерінің құқықтық жағдайы	218
Нурмагамбетов А.М.	Правовая защита социально-уязвимых слоев населения	221
Нурмагамбетов А.М.	Некоторые вопросы становления конституционализма в Республике Казахстан	225
Нурмагамбетов А.М.	О некоторых новеллах современного трудового законодательства Республики Казахстан	228
Нурмагамбетов А.М.	О предмете международного трудового права	231
Нурмагамбетов А.А.	Добросовестность, разумность и справедливость	235

докторант Омарова Э.Б., Бердиярова Ж.С. Омарова Э.Б., Жусипова Б.А. Палымбетов Н.Ш. докторант Хасенов М.Х.	как оценочные понятия гражданского права Охрана труда по действующему трудовому законодательству Конституционно правовые основы Жұмыспен қамтудың типтік емес нысандарының заңды мәні Влияние новых технологий на развитие гражданского права: вызовы XXI века	239 242 246
Марат Н.М.	Қазақстан Республикасында концессиялық қатынастардың құқықтық реттелуі	252
Карибаева А.К.	Основные направления определения гражданско-правовой ответственности за коррупционные правонарушения в Республике Казахстан	258
Кожаметова С.Г.	Особенности правового статуса различных видов субъектов предпринимательства	262
Сақтағанова И.С., Аябековам.Н.	Мүмкіндігі шектеулі адамдардың қол жетімді ортадағы құқықтары: тәжірибелері, мәселелер және оны шешу жолдары	266
Абдраимов Е. Палымбетова М.	Апелляциялық сатыдағы соттың өкілеттігі Жерге меншік иелері мен жер пайдаланушылардың құқығын шектеудің құқықтық мәселелері	275 277
Сактаганова А.	Қазақстан Республикасының халықты әлеуметтік қорғау саясаты	280
Тоғжанова Ж.	Ювеналды әділет – кәмелетке толмағандар құқықтарын қорғау кепілі	283
Жүмекен Н.	Қазақстан Республикасындағы инвестициялық саясатты жүзеге асыру және қр заңнамасына сәйкес реттеу	285
Сактаганова А.	Медициналық сақтандыруды дамытудың шетелдік тәжірибесі - азаматтардың мүдделерін қорғаудың нысаны	288
Абдраимов Е. Сактаганова А.	Сот билігінің конституциялық негіздері Қазақстандағы арбитраж (аралық) соттың қалыптасуы және дамуы	291 294
Сақтағанова И.С., Аябекова М.Н. Темиржанова А., Жолимова А., Болатбекова И. Қожахметова Д.С.	Мүгедектердің құқықтарын қорғаудың халықаралық- құқықтық негіздері Правовой механизм защиты прав человека (на примере построения финансовых пирамид)	298 305
Сақтағанова И.С., Жанжігітова Ж.А. Марленқызы А.	Совершенствование правовых механизмов ипотечного кредитования в Республике Казахстан Жаңа заманғы экономикалық қоғамдағы отбасылық бизнесті дамытудың кейбір мәселелері Атқарушылық іс жүргізу құқықтық институтының дамуы және келешегі	308 314 318
Айбасов А. Аманғалиева А.	Сақтандырудың даму тарихы Шет мемлекеттердегі баламалы немесе аналогиялық құқықтық институттар	325 331
Калтаева А.Т.	Конституция-қоғам мен мемлекет дамуының динамикалық және тұрақты негізі	338

СЕКЦИЯ 3 ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УГОЛОВНОЙ ПОЛИТИКЕ

РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Ахпанов А.Н., Келигова Х.Ю.	Ошибки в свидетельских показаниях	341
Ахпанов А.Н., Турсын А.М.	Вопросы обеспечения электронного перевода В современном уголовном процессе	345
Скаков А.Б.	Обеспечение прав испытуемых в условиях пробации	349
Сембекова Б.Р.	Антикриминальная безопасность личности в системе противодействия терроризму и экстремизму	355
Канаев А. С Амиргалиев А.А.	О некоторых вопросах контрразведывательной деятельности в Республике Казахстан	358
Дук Ю.И.	Соблюдение принципов верховенства права в борьбе с региональной преступностью.	362
Кабакова О.В.	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	364
Баймолдина С. М.	Уголовная ответственность за преступления, совершаемые в информационных системах в Республике Казахстан	369
Муратханова М.Б., Мұқаметқазинов А.С.	Халықаралық деңгейде және шетелдерде	372
Ашимова Э. А.	Жасөспірімдерді өзін - өзі өлтіруге дейін жеткізуге итермелейтін себептер	376
Ашимова Э. А., Абулкаирова А. М. Даурембеков Е.К.	Пайдакүнемдік қылмыстарының алдын алу шаралары	382
	Правовые аспекты избрания меры пресечения в виде содержания под стражей в отношении женщин подозреваемых и обвиняемых в акте терроризма	385
Балгынтаев А.О., Енсебаева А.Р. Досанов М.У.	Вопросы социального обеспечения судей	389
	О вопросах совершенствования Казахстанского уголовного законодательства по борьбе с мошенничеством	391
Салпеков А. С.	Правовые гарантии и проблемы обеспечения независимости судей в Республике Казахстан	394
Сеилханов Ж.Д.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	398
Тулепенов Ж. К. Кубенова Ш.А.	Қылмыстық жауаптылықтан босатудың кейбір негіздері	400
	Уголовная ответственность за вовлечение совершеннолетних в совершение уголовных правонарушений в Республике Казахстан	404
Бегеев Т. Б.	Особенности проявления экстремизма и терроризма в обществе	407
Аширбекова К. Б. Дуисова А.М.	Систематизация судебного приговора	411
	Права и свободы человека в Казахстане, как система ценностей правового государства	413
Кулбаева М. М.	Понятие и эффективность уголовно-правового воздействия на врачебную ошибку	418

СЕКЦИЯ 4

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Сарсембаев М.А.	Казахстанские и международные суды в решении международно-правовых проблем (на примере проблем международного транспорта и транзита)	422
------------------------	--	-----

Тлепина Ш.В.	Периодизация истории международного права	425
Акпарова Р. Н.	Международные стандарты и законодательство Республики Казахстан о правовом значении актов органов уголовного преследования и судов иностранных государств	431
Алпысбаева Ю. А.	Актуальные проблемы обеспечения свободы передвижения товаров в рамках евразийского экономического союза	441
Алшинбаев И. Ф.	Международно-правовое регулирование биологической безопасности на космических объектах	443
Есенбаева Г. С.	Международно-правовые проблемы режима контроля за ракетными технологиями	446
Жаксыгельдинов Л. Д.	Определение правосубъектности транснациональных корпораций в теории международного права	449
Жунусбекова А. Ж.	Халықаралық құқықтағы халықаралық шарттардың маңыздылығы	452
Искакова Ж. Т.	Еаэс и вто: взаимодействие двух правопорядков	456
Кабакова О.В	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	458
Қаражан Б. С.	Международно-правовое сотрудничество стран центральной азии в условиях региональной интеграции	463
Костяная Ю. С.	Конституционное право человека и гражданина на информацию в Республике Казахстан.	466
Сатова А. С	Энергетическое сотрудничество в рамках еаэс как инструмент глобализации.	468
Сарсембаев М.А.	Проблемы транзита В Казахстанском законодательстве и международном праве	470
Сейдеш Б. Б.	Конституция – мемлекеттің тұрақтылығы мен ұлттық құндылықтарды сақтау кепілі ретінде	475
Сулейманова И. И.	Халықаралық құқық принциптері мен нормаларына сәйкес қылмыстық заңнаманы дамыту жолдары	483
Панов С.К.	Универсальный периодический обзор как уникальный механизм универсальной правозащитной системы	485
Хамидулина М. Б.	Вопросы международно-правовой защиты авторских и смежных прав	487
Шналина А. А.	Техническое регулирование как механизм защиты потребителей. Безопасность игрушек.	491
Sartayev A.K.	“Kazakhstan in the age of independence (some problems of international treaties realization)”	493

Әлеуметтік қауіп-қатер мемлекеттердің, соның ішінде сыртқы экономикалық қызметтің экономикалық зиянына байланысты, ұлттық кеден баждары мен импортталатын және экспортталатын тауарлар үшін төлемдер мемлекеттердің ұлттық бюджеттеріне кірмейтіндіктен көрінеді. контрабандистердің кірісі өседі, бұл олардың кейінгі заңсыз әрекеттеріне ықпал етеді.

Қазақстандағы контрабандаға қарсы іс-қимылдардың өсуі бірқатар әлеуметтік-экономикалық факторларға тікелей немесе жанама әсер етеді:

- елдегі қиын экономикалық жағдай, халық үшін өмір сүрудің төмен деңгейі; әлемдік экспорттық және тауарларға арналған ішкі бағалардың сәйкес келмеуі;

- бұрынғы КСРО мемлекеттері арасында құрылған жаңа шекараларда шекаралық және кедендік инфрақұрылымның дамымауы;

- Республиканың шекарасында бақылау функцияларын жүзеге асыратын бөлімшелердің заманауи қондырғыларының төмен жабдықтары;

- кең таралған сыбайлас жемқорлық, ұйымдасқан қылмыстық топтар мен кеден органдарының мемлекеттік қызметкерлері арасындағы байланыстар орнатылды;

- халықаралық деңгейде контрабандаға қарсы іс-қимыл саласындағы Республикалық күзет қызметінің органдарымен кедендік бақылау қызметтерінің өзара іс-қимылының реттелмеген мәселелері.

Экономикалық контрабанда - бұл қоғамдық мүдделерге қатысты елеулі қол сұғушылықтардың бірі және оның күресуінің тиімділігі қылмыстық-құқықтық шараларды үйлестіруге байланысты.

Экономикалық контрабанда мәселесінің өзектілігі қазіргі уақытта қылмыстың осы түрін Қазақстанда мемлекеттің маңызды экономикалық мүдделеріне нақты қауіп төндіретін және көбірек ұйымдастырылған нысандарды қабылдауға әкеліп соқтыратын кең тараған теріс құбылыстардың мөлшерін алуымен байланысты. Қаржылық полицияның операциялық және тергеу практикасында көрсетілгендей, экономикалық контрабанданың ең көп тараған мәселесі тұтынушылық тауарлар болып табылады .

Әдебиетер:

1. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі 2014 жылғы 3 шілде
2. Борчашвили И.Ш. Комментарий к Уголовному Кодексу Республики Казахстан. Особенная часть (2 том). – Алматы: Жеті Жарғы, 2015.-1120с.
3. Қазақстан Республикасының Қылмыстық-процестік кодексі 2014 жылғы 4 шілдедегі № 231-V3
4. Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігі туралы Қазақстан Республикасының 2012 жылғы 6 қаңтардағы № 527-IV Заңы

ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖАУАПТЫЛЫҚТАН БОСАТУДЫҢ КЕЙБІР НЕГІЗДЕРІ

Тулепенов Жақсылық Кәкімұлы

Tulepenov_zhk@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық Университетінің Заң факультетінің «Қылмыстық-құқықтық пәндер» кафедрасының аға оқытушысы, з.ғ.м.

Қылмыстық жауапкершіліктен босату негіздері оның әрбір түрінде өзіндік ерекшеліктермен сипатталады. Көп жағдайда олар жасалған әрекеттің және оны жасаған адамның қоғамға қауіптілігі дәрежесінің ауырлығына байланысты болады.

Қолданыстағы заңнамада қылмыстық жауапкершіліктен босату институтының қолдану аясы айтарлықтай кең, ол қылмыстық заңнаманың ауырлығы төменірек қылмыстық құқықбұзулар үшін жауапкершілікті жеңілдету және ауыр жеке аса ауыр қылмыстар үшін жауапкершілікті қатаңдату бағытындағы жалпы тенденциясының аясында орын алып отыр.

Өткен 2016-2017 жылғы статистикалық мәліметтерге сүйенетін болсақ ауырлығы жеңіл қылмыстар саны-41818 қылмыс болса, ал орташа ауырлықтағы қылмыстар саны-268889 қылмысты құрайды, әрине бұл сандар он жеті миллион адамы бар мемлекетке өте көп болып табылады.2016 жылы ауырлығы жеңіл қылмыстарға байланысты 15204 адам қылмыстық

жауаптылықтан босатылды, ал орташа ауырлықтағы қылмыс жасап жауаптылықтан босатылғандар 65329 санын құрайды. Бес жыл бұрынғы статистикалық мәліметтерді алып қарастыратын болсақ, ауырлығы жеңіл қылмыстар саны-15159 ал ауырлығы орташа қылмыстар саны- 88118 құрайды. Ауырлығы жеңіл қылмыс жасағандардың жауаптылықтан босатылғандар саны – 9739 болса, ауырлығы орташа қылмыстар саны- 49543 құрайды. Яғни 2008 жылғы статистикада ауырлығы жеңіл және орташа ауырлықтағы қылмыстардың 50% қылмыстық жауаптылықтан босату негізінде қысқартырылған. Осы жылдардың статистикасын алып қарастыратын болсақ қылмыстылықтың деңгейі жоғарлағаны айдан анық көрініп тұр. Бұл мәліметтерге байланысты әрине қылмыстық жауаптылықтан босату институтының тиімділігіне күмән туады. Бірақ дегенмен ізгілік қағидасына сүйене отырып өз заңнамалық актілеріне өзгерістер енгізген мемлекеттер өте көп және олардың тәжірбиесі көрсеткендей бұл өте тиімді қағидалардың бірі. Егер біз қылмыстық жауаптылықтан босату институтын қолданбай, керісінше ауырлығы жеңіл қылмыстардың әр біреуіне байланысты қатаң жаза қолданып отыратын болсақ елде анархия басталады. Тарихта оған мысал өте көп, соның біреуі Рональд Рейганның қылмыстылықпен күрестегі саясаты. Рональд Рейган 1981-1989 жылдар арасында АҚШ тың ел басшысы болған.

Рейган қылмыстылықпен күресте қатаң шараларды қолданып отырған әр қылмыс қатаң жазаланып отырылған. Және ешқандай жауаптылықтан босату секілді әрекеттер қолданылмаған. Әрине бұл саясаттың жақсы жағы да бар бірінше рет президент болған кезде, қылмыстылықтың саны 40% пайызға дейін төмендеген, алайда екінші сайлаудан кейін оның бұл саясаты өз тиімсіздігін көрсете бастады. Әр штатта прокурор судьяларды, сот процессі өтетін залда өлтіріп, асып қойған қылмыстар жасала басталды. Бұл әрекеттерімен халық қатаң жаза қолдану саясатына қары екендігін білдіріп керісінше қылмыстылықтың саны 2 есе асып кетті. Осы жағдайды ескере отырып кішігірім ауырлығы орташа бірінші рет қылмыс жасаған адамдарға қатысты қатаң жаза қолданбай ақ, олардың түзелуіне қайталап қылмыс жасамауына жағдай жасағанымыз дұрыс болып табылады.

Соңғы он жылда Қазақстанның пенитенциарлық жүйесі күрделі өзгерістерге ұшырады. Қолға алынған реформалар, соның ішінде, қылмыстық заңнамаларды ізгілендіру қарқынды әрі кешенді түрде жүргізілді. [1.3.] Түзеу колонияларында жазасын өтеушілердің құқықтары, бостандықтары мен заңды мүдделерін қорғау аясында бірқатар міндетті іс-шаралар жүзеге асырылды. Сотталғандарға медициналық қызмет көрсету мен тұрмыстық жағдайын түзеу жұмыстары жан-жақты атқарылуда. Тамақтандыру нормаларына да ерекше мән беріліп отыр. Түзеу мекемелері қайта құрылып, жөндеу жұмыстары да қарқынды жүргізілуде. Түрмелерді зерттеу халықаралық орталығының 2013 жылдың қаңтар айында ұсынған деректеріне сүйенсек, Қазақстан түрме индексі бойынша 221 мемлекеттің ішінде 31-орынға тұрақтаған екен. Мәселен, 2002 жылы елімізде сотталғандардың саны 65 151 болып, Қазақстан дүниежүзі бойынша 3-орынға шыққан. Ал, он бір жылдан кейін, яғни, 2013 жылы бұл статистика – сотталғандар саны 43 мыңға дейін азайған. Алайда, бұл деректер кемігенімен, әлі де жоғары деңгейде қалып отыр. Себебі, қазіргі таңда әр 100 мың адамға 316 жазасын өтеушіден келеді. Ал жалпы жоғарыда айтылған көрсеткіш 100 мың халыққа шаққанда 150 сотталушыдан болса, бұл қылмыстық әділдік пен түрме менеджментінің өз дәрежесінде ұйымдастырылғанын байқатар еді. Салыстырмалы түрде алып қарайық, мысалы Тәжікстанда түрме индексі 130 болса, Англияда – 150, Францияда – 101, Германияда – 80. Ал, көрші Ресейде бұл көрсеткіш 487-ге жетсе, АҚШ-та – 716.

Кішігірім орташа ауырлықтағы қылмыс жасаған адамдарды бас бостандығынан айыру мекемелерінде ұстау біздің еліміздің экономикалық – әлеуметтік жағдайына тиімді емес. Осыған байланысты қылмыстық жауаптылықтан босату институтын қолдану біздің экономикамызға өте пайдалы. Бас бостандығынан айыру мекемелерінде орын тапшылығы тағы бір өзекті мәселе болып отыр. Осы мәселенің шешу жолының бірі қылмыстық жауаптылықтан босату болып табылады. [1.2.]

Қылмыстық жауаптылық заң жүзіндегі жауапкершіліктің (азаматтық-құқықтық, әкімшілік, тәртіптік және т.б. қатарында) бір түрі болып табылады.

Біріншіден, қылмыстық жауаптылық қылмыс жасалған адамның өз істегеніне қылмыстық заңға сәйкес жауап беру міндеті ретінде қарастырылады.

Екіншіден, қылмыстық жауаптылық деп әлгі көрсетілген міндеттің жүзеге асырылуы, яғни ақыры қылмыстық-құқықтық шама санкциясының жүзеге асырылуы танылады.

Үшіншіден, соңғы жылдары қылмыстық жауаптылық оң (позитивтік) тұрғыда (позитивтік қылмыстық жауаптылық дейтін) қарастырыла бастайды, бұл жауаптылық негізінде жеке тұлғаның құқыққа сәйкес тәртібінде және оның қылмыстық заң тыйым салған қылмысты іс-әрекетті жасамау керектігін түйсінгендігінде жатыр.

Ізінше атап кетейік — қылмыстық жауаптылық ұғымын анықтауда көрсетілген бағыттардың бәрі де өз алдына "өмір сүре алады, өйткені қылмыстық жауаптылыққа тән оның мазмұнының өздеріне сәйкес ерекшеліктерін өздерінше айқындайды. Тек мұндай жағдайлардың мақсатты бағыттарын дұрыс белгілеп және олардың іс жүзінде қолдануын жөн анықтаудың маңызы бар.

Философиялық әдебиетте жауаптылық ұғымы:

- ретроспективті (өткендегі үшін жауаптылық) және

- белсенділік (болашақ үшін жауаптылық) тұрғысында (аспектісінде) қарастырылады.

Екінші мағынадағы жауаптылық ұғымы әдетте иман (мораль) мен әдептің (этиканың) еншісіне жатады. Бұл мағынадан алғанда, айталық, әңгіме ата-аналардың балаларының болашағы үшін, оларды тәрбиелеудегі қоғам алдындағы жауаптылығына қарай ойысады. Бұл тұрғыдан алғанда да, жауаптылық адамның борышы, міндетімен сабақтасатын іштей бағыттаушы-реттеушісі іспеттес сипатқа ие болады. Және қылмысты жауаптылықты анықтауға келгенде аталған бағыттардың біріншісі жауаптылықтың әдептілік бағытталуынан туындайды.

Қылмыстық жауаптылықтан босату – адамның әрекетінің қоғамға қауіптілігі аз, онша қауіпті болмауы және адамға қылмыстық жазаны қолданбай-ақ түзелуі мүмкін болған жағдайларда қолданылады. Осыған байланысты қылмыстық құқық қылмыстық жауаптылықтан және жазадан босату немесе жазаны жеңілдірек жазамен айырбастау институтын орнықтырған. Қандай да болмасын қылмыстық жауаптылықтан босатудың түрі қылмыс құрамының белгілері, қылмыстық жауаптылықтың негізі бар болған жағдай да ғана қолданылады. Сот, прокурор, тергеу, анықтау органдары қылмыстық іс жүргізу заңдарын негізге ала отырып қылмыстық жауаптылықтан босату туралы шешімге келеді. Қылмыстық жауаптылықтан босату тек қана адамның қылмыстық жазалануға жататын әрекеттері болған жағдайда ғана қарастырылады.

Кейбір ғалымдар қылмыстық жауаптылықтан босату ретінде- рақымшылық және кешірім жасау актісін қарастырады. Ал басқалар жауаптылық және жазадан босатудың аралас түрі ретінде қарастырады.

Адамдардың жеке айқындалмаған, белгілі бір санатты кешірім жасау кезінде жазаны одан әрі өтеуден босатылуы не оған тағайындалған жаза қысқартылуы немесе жазаның неғұрлым жеңіл түрімен ауыстырылуы мүмкін.

Рақымшылық қылмыстық құқықтағы гуманизмнің бір көрінісі. Әдетте, біздің мемлекетіміздің тарихындағы атаулы күндерге немесе елдегі белгілі бір оқиғаларға байланысты жарияланады.

Қазақстан Республикасының Парламентіне рақымшылық жасау актілерін шығару құқығы берілген. Рақымшылық жасау актісі, ол шығарылғанға дейін және оның заңды күшіне енгеніне дейін қылмыс жасаған адамдарға таралады. Рақымшылық жасау актісіне сәйкес қылмыс жасағаны үшін сотталған адамдар негізгі жаза түрінен босатылуы, оларға тағайындалған жаза неғұрлым жеңіл түріне ауыстырылуы мүмкін, жазасын өтеген адамның рақымшылық жасау туралы актімен соттылығы алынып тасталуы мүмкін.

Рақымшылық жасау актісіне қарағанда, кешірім ету — бұл ауыр қылмыс жасағаны үшін соттың айыпталған адамға қатысты жеке кешірім жасау актісі. Кешірім ету актісін шығару назар аударуға және қолдауға тұрарлық ерекше мән-жайларға негізделеді — шын өкіну, ізгілік. Кешірім ету нақты адамдарға қатысты, атап белгіленген бір немесе

бірнешеуіне қолданылады. Кешірім ету актісінің нәтижесінде анағұрлым қатаң жазалар ([өлім жазасы](#) сияқты) жазаның неғұрлым жеңіл түріне ауыстырылуы не жаза қысқартылуы немесе алынып тасталуы мүмкін.

Кешірім ету құқығы [Қазақстан Республикасының Президентіне](#) берілген. Кешірім ету жасалған қылмыстың санаттарымен де, қолданылған жазаның түрімен де шектелмейді. Рақымшылық және кешірім жасау актісін мен қылмыстық жауаптылықтан босату негізі ретінде қарастырмаймын. Өйткені, жоғарыда айтып кеткендей рақымшылық және кешірім жасау актісі жазадан босату болып табылады. [1.1.] Сонымен, қылмыстық жауапкершіліктен босату деп, қылмыс жасаған адамды мемлекет тарапынан соттау міндетінен, оның әрекетін теріс бағалау түрінде босатуды айтады.

[Қылмыстық кодексте](#) қылмыстық жауапкершіліктен босатудың көптеген түрлері қарастырылған. Жазалаудан босату деп соттың үкімімен тағайындалған қылмыстық жазаны өтеу міндетінен айыпты адамды толықтай немесе ішінара босатуды айтады.

Қылмыстық жауаптылық, әдетте, жаза арқылы жүзеге асырылады. Бірақ та кейбір жағдайларда қылмыспен күрес жаза қолданбай- ақ жүргізіле беруі мүмкін. Қылмыспен күрес практикасында қылмыстық жауаптылық пен жазадан босату институттары мейлінше кең таралған. Аталған институттарды қолдану негіздері босату түріне байланысты әрқилы болғанымен, жасалған іс-әрекеттің құқықтық сипаты өзгеріссіз қалады. Яғни ол іс-әрекет қылмыстық сипатта болады.

Қылмыстық жауаптылықтан босату қылмыстық-құқықтық мәжбүрлеуді біртіндеп жеңілдетумен азайту тенденциясын бейнелейді. Барлық жауаптылықтан босату түрлері әр жағдайда индивидуалды, тұлғаның жеке қасиеттерін терең талдау нәтижесінде және осы тұлғаның қылмыстық жаза шарасын қолданбай түзелуі мүмкін деп танылған жағдайда ғана қолданылуы тиіс. [1.7.]

Өзінің мазмұны бойынша қылмыстық жауаптылықтан босату тек жазаны өтеуден босатуды ғана емес, сонымен бірге жазалау шараларын белгілеуден де босатуды білдіреді. Қылмыстық жауаптылықтан босату ескіру мерзімінің өтуіне байланысты жазадан босатудан басқа жағдайларда, тиісті органның құқығы болып табылады. Ал ескіру мерзімінің өтуіне байланысты жауаптылықтан босату бұл органдар үшін міндетті болады. Қылмыскерге тек қылмыстық жазалау шараларын, оның ішінде ауыр, қатал жаза қолдану арқылы ғана қылмыскерлікті біржола жеңе алмайтындығымызды тарих дәлелдеді. Ал қылмыскерліктің алдын алу, одан сақтандыру шараларының бұл күресте көмегі көп екендігі сөзсіз.

Қылмыскерлікпен күресте мемлекет басқа да шараларды қолданады. Мұндай шаралардың бірі - жаза. Қылмыстық заң нормаларын сақтауды мемлекет мәжбүрлеу арқылы қамтамасыз етеді, себебі бұл нормалардың бұзылуы заңның басқа салаларындағы нормалардың бұзылуына қарағанда мемлекет мүддесіне, қоғам мүддесіне немесе жеке азаматтар мүддесіне үлкен зиян келтіреді.

Осы жағдайдың бәрін ескере отырсақ. Қылмыстық жауаптылық ол- қылмыстық іс қозғалып, жаза тағайындалып, соттылық біткенше дейін созылады. Ал Қылмыстық жаза- жаза тағайындалып, жаза орындалып біткенге дейін қолданылады. Осыған байланысты Қылмыстық жаза, жауаптылықтың бір түрі болып табылады. Көптеген шет мемлекеттер жаза мен жауаптылықтан босату нормаларын екіге бөліп қарастырмаған, керісінше бір институт ретінде ғана қарастырған.

Қылмыстық жауапкершіліктен босатылған адам қылмыстық құқықбұзудың жасалуына кінәсі жоқ деп танылмайды. Қылмыстық жауапкершіліктен босату адамның ақталғанын да білдірмейді. Керісінше, қылмыстық жауапкершіліктен босату туралы мәселе адам қылмыстық заңмен жазаланатын әрекет жасағанында ғана көтеріледі. Сондықтан қылмыстық жауапкершіліктен босатылған адам ақталмайтын негіздер бойынша босатылған деп есептеледі [11].

Қылмыстық құқықты дамытуды жетілдірудің негізгі бағыттарының бірі болып кезең кезеңімен қылмыстық репрессияны қысқарту бағытында қылмыстық жауаптылықпен жазадан босатудың негіздерін кеңейту қажет, оның ішінде әсіресе қоғамдық қауіпсіздікке

үлкен қауіпі жоқ (кәмелетке толмағандарға, абайсызда қылмыс жасағандарға және басқа да жеңілдететін жағдайлары бар тұлғаларға).

ӘДЕБИЕТТЕР:

- 1) Қазақстан Республикасының Конституциясы. 30.08.1995ж. (өзгертулер мен толықтырулар 2015 жыл бойынша) -12 бет.
- 2) Қазақстан Республикасының Қылмыстық Кодексі. 2015 ж.
- 3) Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу Кодексі. 2015 ж.
- 4) Курицын В.М. История государства и права России. 1929 - 1940. М., 1998.-С.3
- 5) Кожевников М.В. История советского суда. 1917-1936.-С.4
- 6) Таганцев Н. С. Уголовное уложение 22 марта 1903. – СПб: 1904. –С.9
- 7) Лейкина Н. С. Проблемы сов-го уголовного права в период развернутого стр-ва коммунизма.Л.,1963.
- 8) Наумов А. В. , Загородников Н. И. Уголовная ответственность и ее реализация в деятельности органов внутренних дел. – М., 1987–С.4
- 9) Қазақстан Республикасының құқықтық саясат тұжырымдамасы - Концепция правовой политики Республики Казахстан. - Алматы: Жеті жарғы. 2002. – 10 бет.
- 10) Кан Г.В., Шаяхметов Н.У. Қазақстан тарихы. – Алматы: Кітап, 2007. -2 бет.
- 11) Қ.Ж. Балтабаев Қазақстан Республикасының қылмыстық құқығы. Жалпы бөлімі.Оқулық. Астана.

УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ВОВЛЕЧЕНИЕ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В СОВЕРШЕНИЕ УГОЛОВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Кубенова Шолпан Ануарбековна,

kubenova@yandex.ru

*магистрант 2 курса кафедры уголовно-правовых дисциплин
ЕНУ им. Л.Н. Гумилева*

Защита прав граждан, в особенности подрастающего поколения, имеет важное значение и является приоритетным направлением общественного развития, поскольку дети, несовершеннолетние являются воплощением будущего поколения. В связи с этим, особое значение в данном контексте имеет забота о подрастающем поколении, о несовершеннолетних, которые в условиях обостряющихся социально-экономических проблем, связанных с различными факторами, отсутствием должного контроля семьи, а также образовательных учреждений, являются благоприятной почвой для осуществления противоправных действий более старшего поколения.

Различные аспекты рассматриваемых проблем нашли отражение в работах многих отечественных и зарубежных ученых. В частности, проблемным вопросам предупреждения преступности несовершеннолетних, их вовлечению в совершение преступлений, решению задач по совершенствованию уголовно-правовых норм об указанных преступных действиях на протяжении ряда лет уделялось значительное внимание в работах Ф. М. Абубакирова, Г. А. Аванесова, Ю.М.Антоняна, М.И. Арсеньевой, К.М. Бейсебаева, М.И.Блум, Е.В.Болдырева, Г. З. Брускина, Н.И.Ветрова, А.Я.Вилк-са, А.А.Гельфрейха, Н.И.Гуковской, А.И.Долговой, В.Д.Ермакова, Е.Г.Зинчук, А.И.Игнатова, К.Е.Игошева, И.И.Карпеца, Л.Л.Каневского, Н.И.Крюковой, А.П.Лановенко, В.П.Малкова, А.И. Марцева, В.А.Мауленова, Э.Б.Мельниковой, Г.М.Миньковского, А.П.Перминовой, В.А.Плешакова, А.А.Примаченка, А. А. Расулева, В. П. Ревина, К. К. Сперанского, А. П. Тузова, Е.А.Худякова, А.М.Царегородцева, Т.М.Чапурко, А.В.Шеслера, Н.В. Шость и др.

Несомненно, данные виды преступлений обладают повышенной общественной опасностью, являются одной из серьезных предпосылок роста преступности несовершеннолетних, распространения преступности в целом. Негативные тенденции в состоянии, структуре и динамике преступности несовершеннолетних в настоящее время оставляют желать лучшего.

По мнению Ткаченко А. В. «для охраны нравственного здоровья подрастающего поколения, борьбы с негативными влияниями на формирование ценностных ориентации и поведение членов общества, вступающих в самостоятельную жизнь, наряду с уголовно-